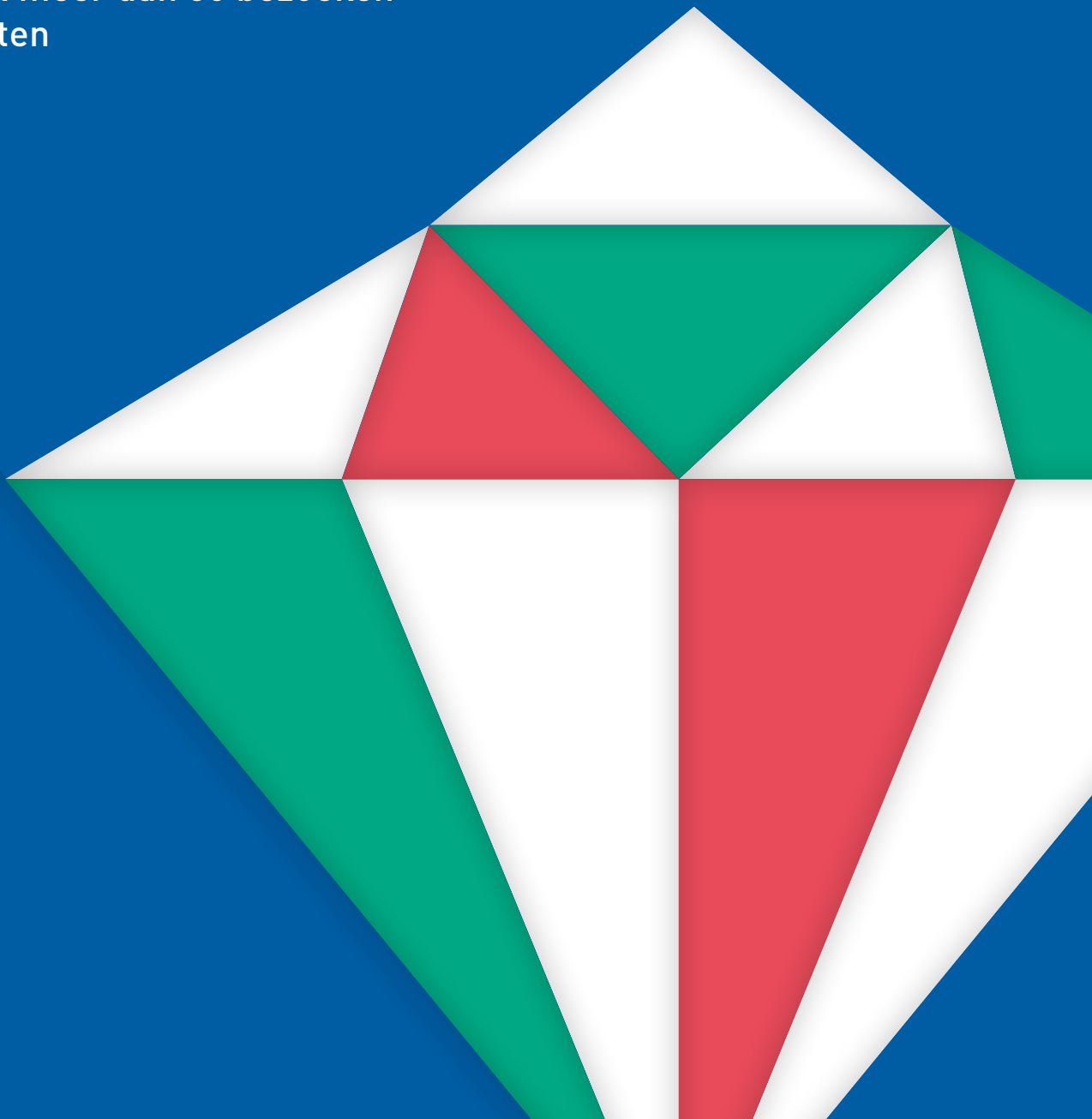
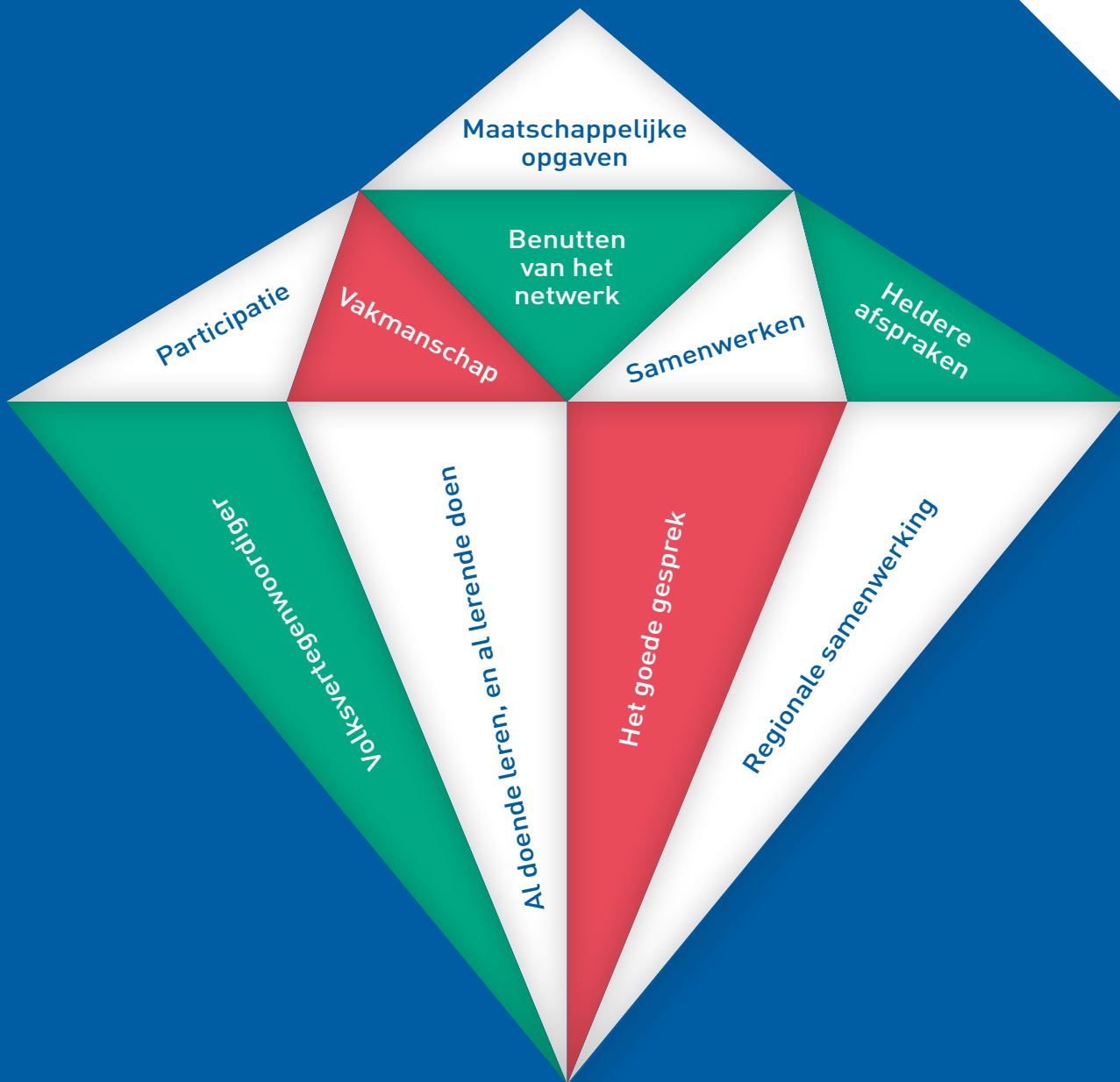

Rode Draden Democratie in Actie on tour

De lessen uit meer dan 80 bezoeken
aan gemeenten

INHOUDSOPGAVE

	pagina
Voorwoord	5
Introductie en leeswijzer	6
Rode Draden	
1 Participatie	8
2 Democratisch vakmanschap	10
3 Samenspel	12
4 Het goede gesprek	14
5 Heldere afspraken	16
6 Goede volksvertegenwoordiging	18
7 Maatschappelijke opgaven	20
8 Regionale samenwerking	22
9 Benut het netwerk	24
10 Al doende leren, en al lerende doen	26

VOORWOORD

Democratie als ruwe DiAmant: samen wrijven zodat hij blijft stralen

Afgelopen zomer ontstond het idee om in de laatste maanden van het programma Democratie in Actie zoveel mogelijk gemeenten te bezoeken. Vooral de gemeenten waarmee we tot dan toe nog geen contact hadden gehad, wilden we graag bereiken; de zogenaamde witte vlekken. Een ambitieuze missie, maar als Democratie in Actie wilden we graag actie en we wilden graag het gesprek aangaan met de mensen uit de lokale democratie. De mensen in het land, waar we het voor doen, die er dagelijks invulling aan geven.

Vanaf 3 september 2021 hebben we met het gehele programmateam meer dan 80 gemeenten bezocht tijdens de campagne DiA on tour. Terwijl de coronamaatregelen op de loer lagen, trokken we het land in. Van gemeentehuis naar gemeentehuis, van congres naar congres. We doorkruisten het hele land: van de gemeente Eemsdelta tot Terneuzen, van Den Helder tot aan Kerkrade. Toen de bijeenkomsten in het land niet meer door konden gaan vanwege corona, zijn we digitaal verder gegaan. Uiteraard voerden we ook gesprekken met de provincies en waterschappen, alhoewel de grote bijeenkomsten allemaal werden uitgesteld.

De resultaten van deze gesprekken hebben we gebundeld om te delen. Democratie vermenigvuldigt zich door te delen. Richting de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 levert dat veel inzichten op waar we ook na het huidige programma Democratie in Actie met elkaar aan blijven werken. De lokale democratie heeft permanent onderhoud nodig. De democratie is als een ruwe diamant: we moeten hem blijven poetsen en slijpen om hem te laten schitteren. Sommige vlakken stralen al; een teken van een sterke democratie. Anderen zijn nog dof, bijvoorbeeld door spanningen van buitenaf die zorgen voor frictie. In de gesprekken reikten wij de handvatten aan om de doffe plekken op te poetsen.

Wat de twee mooiste zaken waren? Allereerst de gesprekken over de lokale democratie in het hart van de lokale democratie met de hoofdrolspelers. De opmerking van een burgemeester was heel treffend naar aanleiding van de vraag vanuit DiA over de actuele ontwikkelingen en thema's in de lokale democratie: "Ik weet niet of ik jullie (griffier en gemeentesecretaris) dat wel al eens expliciet heb verteld, maar wat mij de afgelopen jaren is opgevallen ...". De gesprekken waren mooi en intens, het leverde veel kennis op uit een mooi netwerk. Ten tweede konden we stagiairs en trainees uit ons team, soms voor de eerste keer, meenemen naar gemeenten, provincies en waterschappen. Deze eerste contacten waren verrijkend en smaakten naar meer. Het was voor ons allemaal de kers op de al zo smaakvolle taart. Wat een mooi team en wat een mooie opbrengst. We wensen u veel leesplezier.

De lokale democratie kan niet zonder jou. Doe je ook mee?

Mede namens Claartje Brons, programmamanager ministerie van BZK
Frank Speel, programmamanager VNG

INTRODUCTIE

Democratie in Actie on tour – de lessen uit meer dan 80 ontmoetingen

Van 2018 tot 2021 heeft het samenwerkingsprogramma Democratie in Actie gemeenten, en gaandeweg ook provincies en waterschappen, geholpen om hun lokale en regionale democratie te vernieuwen en versterken. Met zogenaamde DiAmanten – of bouwstenen – als de Quick Scan Lokale Democratie, de ParticipatieWijzer, inspiratiegidsen, handreikingen, webinars, animaties, essays en maaltijdgesprekken over die zaken die lokaal en regionaal spelen. We hebben flink ingezet op digitale participatie, zodat gemeenten hun inwoners nog beter kunnen betrekken.

In de laatste maanden van 2021 hebben we een laatste ronde door het land gemaakt: DiA on tour. We gingen – fysiek en digitaal – met ruim 80 gemeenten in gesprek en haalden op wat er speelt, wat er nodig is en wat ze aan de instrumenten van DiA hebben (gehad).

De rode draden van deze ontmoetingen hebben we gebundeld in dit boekje. Het bevat waarnemingen, conclusies, tips en lessen die gemeenten, zeker richting de gemeenteraadsverkiezingen van 2022, kunnen gebruiken in hun opgaven. Want de lokale democratie heeft permanent onderhoud nodig. En daarbij zijn alle spelers van belang. De lokale democratie kan niet zonder jou!

LEESWIJZER

De Rode Draden en de 15 DiAmanten

Democratie in Actie heeft de afgelopen jaren een keur aan middelen ontwikkeld om de lokale democratie te vernieuwen en versterken. Van inspiratiegidsen en handreikingen tot webinars, animaties, essays en maaltijdgesprekken. De 15 beste 'DiAmanten' hebben we uitgelicht in het boek 'Bouwstenen voor de lokale democratie'. Bij elke Rode Draad in deze uitgave, worden de relevante DiAmantenummers uit dit boek genoemd.

De 15 DiAmanten zijn:

DIAMANT 01

Inspiratiegids Uitdaagrecht

DIAMANT 02

Versterken lokale driehoek

DIAMANT 03

Quick Scan

DIAMANT 04

ParticipatieWijzer

DIAMANT 05

Informatiekaarten

DIAMANT 06

Democratische energietransitie

DIAMANT 07

Inspiratiegids Digitale Participatie

DIAMANT 08

Animaties Digitale Participatie

DIAMANT 09

DiA Academie: webinars digitale participatie

DIAMANT 10

Participatie en Democratisch vakmanschap

DIAMANT 11

Handreiking Burgerinitiatieven en aanbestedingsrecht

DIAMANT 12

Essays Uitdaagrecht

DIAMANT 13

Ondersteuning krachtige gemeenteraad

DIAMANT 14

Rapport Verbetering informatievoorziening aan de raad

DIAMANT 15

Maaltijdgesprekken

Het boek 'Bouwstenen voor de lokale democratie' is te downloaden op www.lokale-democratie.nl.

Participatie

- 1.** Alle gemeenten ondernemen de ontdekkingsreis naar meer democratie en participatie en onderstrepen het belang van het betrekken van inwoners bij de maatschappelijke opgaven die spelen.
- 2.** Mensen maken zich zorgen om de uitdagingen van dit moment – zoals de coronacrisis, klimaatverandering of de woningopgave. Deze zorgen en de kennis en kunde die in de samenleving aanwezig zijn moeten benut worden om een gezamenlijk perspectief voor de toekomst te vinden.
- 3.** De manier waarop gemeenten inwoners betrekken verschilt per gemeente – zowel in de vorm die wordt gekozen, de manieren om doelgroepen te bereiken, als de scope van de beslissingen die wordt overgelaten aan inwoners.
- 4.** Inspraakavonden, inwonerspanels, jongerenraden, wijkraden, dorpsraden, inwonerspeilingen (Quick Scan) en straatgesprekken zijn participatievormen die veel gemeenten inzetten.
- 5.** Digitale participatie, die tijdens de coronaperiode een vlucht nam, blijkt in veel gemeenten een kansrijk middel om meer en andere inwoners te bereiken.
- 6.** Het uitdaagrecht, waarbij een groep inwoners de gemeente kan uitdagen publieke taken beter te doen dan de overheid zelf, wordt door gemeenten ervaren als de 'Champions League' van bewonersbetrokkenheid. Dit vergt duurzame commitment van zowel de gemeente als initiatiefnemers.
- 7.** Hoe vergaand de participatiemethoden ook mogen zijn, de basis binnen de gemeente dient op orde te zijn om inwoners enthousiast te maken om mee te praten – participatie gaat hand in hand met een toegankelijke dienstverlening en heldere communicatie.
- 8.** Ondanks dat gemeenten al veel stappen hebben gezet om inwoners op verschillende manieren te betrekken, geven gemeenten aan dat het lastig blijft om diverse doelgroepen te bereiken. Hoe betrek je moeilijk bereikbare groepen? En wat is de stem van het stille midden?
- 9.** Gemeenten geven tevens aan dat vormen van participatieve, deliberatieve en directe democratie op gespannen voet kunnen staan met de rol, zeggenschap en invloed van gekozen raadsleden.
- 10.** Om participatie grondig en duurzaam in te bedden – en te zorgen dat inwoners zich gehoord voelen en daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen – zijn een gezamenlijke visie en duidelijke spelregels binnen de gemeente essentieel.
- 11.** Bestuurders en ambtenaren zijn sleutelfiguren – om de signalen uit de samenleving op te halen, het goede gesprek te organiseren en elke dag weer invulling en betekenis te geven aan vertegenwoordiging en representatie in onze democratie.
- 12.** De verschillende bouwstenen vanuit Democratie in Actie hebben gemeenten als inspiratiebron ervaren om aan de slag te gaan met participatie.
- 13.** Bovenal tonen de gesprekken met gemeenten aan dat participatie mensenwerk is – dat stoelt op een basis van vertrouwen. Dit vraagt om voldoende inspanning, tijd, middelen en een uitnodigende (bestuurs-)cultuur.

Relevante DiAmenten

DIAMANT 01

Inspiratiegids Uitdaagrecht

DIAMANT 12

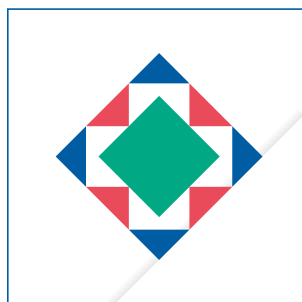
Essays Uitdaagrecht

◆
“Inwoners betrekken en een stem
geven moet in alle gemeentelijke
portefeuilles naar voren komen.”

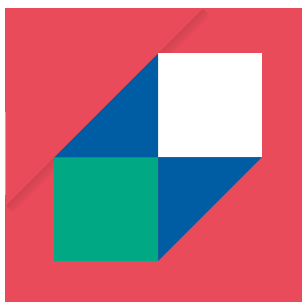
Wethouder Jur Botter, Haarlem

KERNWAARDE

Betrokkenheid

Dialogo

Democratisch vakmanschap

1. Alle actoren in gemeenten – het college, de gemeenteraad, ambtenaren – doen hun uiterste om het goede te doen voor hun gemeenschap.
2. Er wordt steeds meer van deze spelers gevraagd – het aantal maatschappelijke opgaven neemt toe, er is toegenomen (ervaren) polarisatie en inwoners willen invloed uitoefenen op beleidskeuzes.
3. Gemeenten ervaren dat de manier van werken in het openbaar bestuur verandert. Meer interbestuurlijk en met meer inwonerbetrokkenheid.
4. Als iedereen zich goed instelt op de manier van werken, draagt dit bij aan de versterking en vernieuwing van de lokale democratie
5. Vakmanschap draagt bij aan de bestuurskracht van raad en college en de uitvoeringskracht van de ambtelijke organisatie.
6. Het vakmanschap van ambtenaren, griffiers, raadsleden en het college is nauw aan elkaar verbonden. In intern en extern samenspel.
7. Het vergt van raadsleden dat zij heldere kaders stellen aan de voorkant en durven los te laten. Met vertrouwen op goede ondersteuning vanuit de griffie, gedegen uitvoering binnen het college en de ambtelijke organisatie en verrijkende participatietrajecten.
8. Naast capaciteit en middelen, zijn het voeren van een goed gesprek en het blijven doorontwikkelen binnen de gemeentelijke organisatie van belang om het democratisch vakmanschap te versterken.
9. De trainingen en maaltijdgesprekken van Democratie in Actie zijn nuttige tools om hieraan bij te dragen.

Relevante DiAmanten

DIAMANT 01

Inspiratiegids Uitdaagrecht

DIAMANT 15

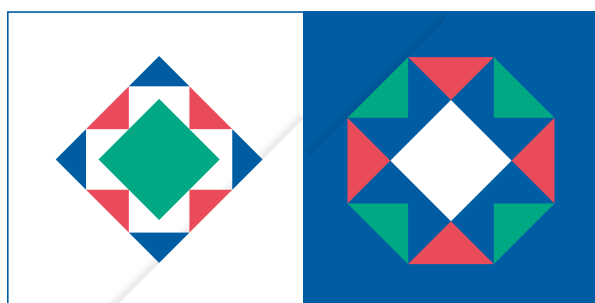
Maaltijdgesprekken

“We maken geen inwerkprogramma voor de nieuwe raad, maar een Doorwerkprogramma.”

Griffier Johan Paul de Groot, Landsmeer

KERNWAARDE

Betrokkenheid

Samenspel

RODE DRAAD 3

Samenspel

- 1.** Een gemeente is er in de eerste plaats voor de inwoners.
- 2.** De dienstverlening en service naar de inwoners toe is dan ook een van de eerste zaken die een gemeente goed op orde moet hebben.
- 3.** Dit kan alleen als inwoners, raadsleden, collegeleden en ambtenaren elkaar weten te vinden en goed kunnen samenwerken.
- 4.** Er moet dan ook aandacht zijn voor het democratische samenspel in de gemeente: hoe dit nu gaat, en hoe het mogelijk beter zou kunnen.
- 5.** Zo kunnen de gemeenten als geheel goed reageren op de grote maatschappelijke opgaven en ook meebewegen met de snel veranderende samenleving.
- 6.** Investeer tijd en aandacht aan bijvoorbeeld het samenspel binnen de lokale driehoek, of aan het ambtelijk vakmanschap.
- 7.** Het samenspel met de inwoners is een van de spannendste, maar ook meest waardevolle relaties om tijd en moeite in te investeren.
- 8.** Uit drie jaar Democratie in Actie blijkt wel dat de interactie met inwoners altijd iets oplevert voor de gemeente, bijvoorbeeld met behulp van de Quick Scan Lokale Democratie.
- 9.** Cruciaal voor een goed samenspel is goede communicatie, zowel intern bij de gemeente als tussen de gemeente en haar inwoners.
- 10.** Het belang van lokale media, die het nieuws en de besluitprocessen in de gemeente helder kunnen uitleggen en duiden voor de inwoners, kan hierbij niet genoeg worden benadrukt.

Relevante DiAmenten

DIAMANT 02

Versterken lokale driehoek

DIAMANT 03

Quick Scan

DIAMANT 05

Informatiekaarten

DIAMANT 10

Participatie en Democratisch vakmanschap

DIAMANT 13

Ondersteuning krachtige gemeenteraad

DIAMANT 14

Rapport Verbetering informatievoorziening aan de raad

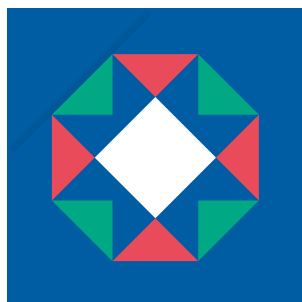
DIAMANT 15

Maaltijdgesprekken

◆
“Je moet eerst het interne samenspel op orde hebben om het externe samenspel vorm te kunnen geven!”

◆
Griffier Lammy Roest, Heerenveen

→ KERNWAARDE

Samenspel

Het goede gesprek

1. Met elkaar een goed gesprek voeren, het klinkt zo simpel, maar kan toch zoveel opleveren.
2. Binnen een gemeente kan het zorgen voor duidelijke afspraken over de rolverdeling en soepele samenwerking binnen én tussen de raad, het college en de ambtenaren.
3. Als alle processen binnen een gemeente goed lopen helpt dit ook om een goede dienstverlening naar de inwoners op te zetten.
4. Goede dienstverlening motiveert inwoners juist weer om meer betrokken te zijn bij de gemeente.
5. Juist nu is het belangrijk om het goede gesprek te voeren om verruwing en polarisatie tegen te gaan.
6. Het toenemende belang van de participatieve democratie vraagt ook van de gemeente, en de raad in het bijzonder, om opnieuw naar de eigen hierin rol te kijken.
7. Durf met elkaar het gesprek aan te gaan om te kijken waar je nu staat, waar je in de toekomst wilt staan, en hoe je daar gaat komen.
8. Betrek hierbij alle groepen in de gemeente, zeker ook de inwoners: voer samen een dialoog in plaats van een debat.
9. Een manier waarop een gemeente dit kan doen is door het sluiten van een raadsakkoord, maar ook DiA heeft zich ingezet om het goede gesprek te bevorderen.
10. Denk bijvoorbeeld aan de rollenkaart voor raadsleden in de energietransitie, of de Quick Scan Lokale Democratie om samen het goede gesprek te voeren en de eigen rollen duidelijk te maken.
11. Hierbij passen ook alle gesprekken die in het kader van DiA on tour zijn gevoerd met verschillende gemeenten; samen stilstaan bij de stand van de lokale democratie en hierop reflecteren werd door iedereen als erg waardevol ervaren.

Relevante DiAmenten

DIAMANT 02

Versterken lokale driehoek

DIAMANT 03

Quick Scan

DIAMANT 05

Informatiekaarten

DIAMANT 06

Democratische energietransitie

DIAMANT 10

Participatie en Democratisch vakmanschap

DIAMANT 13

Ondersteuning krachtige gemeenteraad

DIAMANT 15

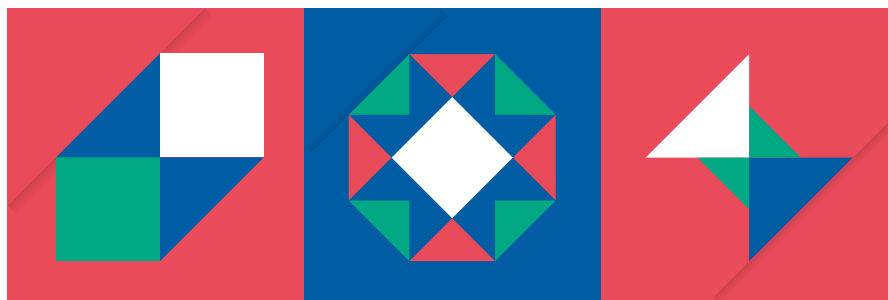
Maaltijdgesprekken

“Als je mensen wilt bereiken,
moet je ze bereiken waar ze zijn!”

Burgemeester Hans Gaillard, Son en Breugel

KERNWAARDE

Dialogoog

Samenspel

Gelijke rechten

Heldere afspraken

1. In de gesprekken kwam naar voren dat heldere afspraken bij participatieprocessen vooraf onduidelijkheden en frictie helpen voorkomen.
2. Hiermee vermijd je dat de spelregels halverwege het spel veranderen.
3. De meeste gemeenten hebben afspraken gemaakt over participatieprocessen – in een start- of beleidsnotitie. In sommige gemeenten is een participatieverordening al in de maak.
4. In deze notities en verordeningen worden spelregels vastgesteld waarin staat wat inwoners mogen verwachten wanneer zij samenwerken met de gemeente.
5. In sommige gemeenten is een raadsakkoord vastgesteld. Dit vraagt om een doordacht proces waarbij de raad collectief in gesprek gaat en duidelijke procesafspraken maakt met concreet uitvoerbare plannen.
6. Weer andere gemeenten zijn aan de slag of voornemens om afspraken te maken tussen inwoners, raadsleden en bestuurders die samen willen bouwen aan een vitale lokale democratie – via een democratisch akkoord.
7. De waarde van deze afspraken wordt bepaald door het collectieve gesprek dat hieraan voorafgaat.
8. Een gesprek over waarden, uitgangspunten en concrete plannen. Om van een verschil in denkbeelden tot overeenstemming te komen.
9. Zodat er een gezamenlijk beeld ontstaat over de spelregels, waar zowel de gemeente als inwoners op terug kunnen vallen.

Relevante DiAmenten

DIAMANT 02

Versterken lokale driehoek

DIAMANT 03

Quick Scan

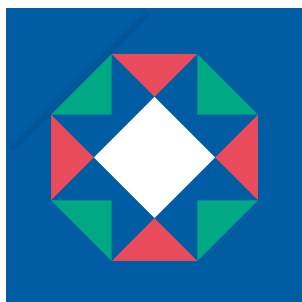
DIAMANT 15

Maaltijdgesprekken

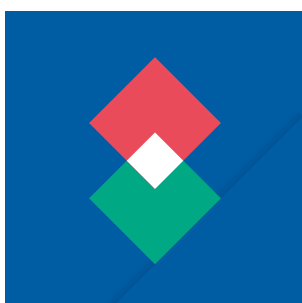
KERNWAARDE

Betrouwbaarheid

Samenspel

Transparantie

“Ook de democratie is toe aan maatwerk!”

Gemeentesecretaris Jolanda Kroon, Bloemendaal

RODE DRAAD 6

Goede volksvertegenwoordiging

1. Een sterke lokale democratie vraagt om een sterke representatieve democratie.
2. Raadsleden zijn uiteindelijk diegenen die moeilijke knopen doorhakken en besluiten nemen.
3. Om te voorkomen dat raadsleden slechts tekenen bij het kruisje, moeten zij de inhoud kennen, met beide benen in de samenleving staan, kaders durven stellen en controleren wat de gemeente allemaal doet. En dat alles vaak naast een reguliere baan.
4. Raadsleden worstelen soms met de vraag wat hun rol als volksvertegenwoordiger is – in verhouding tot het college, maar met name binnen een meervoudige democratie.
5. Sommige volksvertegenwoordigers hebben zorgen dat vormen van participatieve, deliberatieve en directe democratie de rol en invloed van hen, als gekozen vertegenwoordiger, beperken.
6. Anderzijds verschuilen sommige raadsleden zich achter bepaalde burgerparticipatie-uitkomsten om te voorkomen dat een (moeilijk) besluit wordt genomen en een afweging wordt gemaakt.
7. Een deel van de gemeenteraden is proactief mede-eigenaar geworden van het participatieproces door als raad concrete kaders mee te geven, bijvoorbeeld door dit vast te leggen in een participatieverordening.
8. Gemeenten geven daarnaast aan moeite te hebben met verruwing en polarisatie in de raad.
9. Er ontstaan steeds meer lokale politieke partijen die zich richten op een bepaald thema in hun dorp of stad.
10. Dit kan de samenwerking tussen partijen lastig maken, voornamelijk met betrekking tot thema's die zich niet tot gemeentegrenzen beperken.
11. Gezien het belang van de raad, kijken veel gemeenten vooruit naar de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
12. Om raadsleden in positie te brengen is een goed overdrachtdossier en inwerkprogramma belangrijk.
13. Richting deze verkiezingen zijn gemeenten bewust bezig met het verkleinen van de afstand tussen de raad en samenleving. Zo organiseren gemeenten informatieavonden over de gemeenteraadsverkiezingen en gebruiken zij de ProDemos-cursus Politiek Actief.

Relevante DiAmenten

DIAMANT 05

Informatiekaarten

DIAMANT 06

Democratische energietransitie

DIAMANT 13

Ondersteuning krachtige gemeenteraad

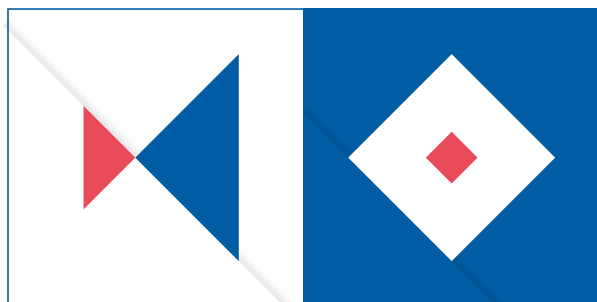
DIAMANT 14

Rapport Verbetering informatievoorziening aan de raad

“Weg van de labels, terug naar de bedoeling van de raad. Met dat gedachtegoed gaan we aan de slag in onze gemeente.”

Griffier Krista Goossens, Vijfheerenlanden

KERNWAARDE

**Macht &
Tegenmacht**

Integriteit

RODE DRAAD 7

Maatschappelijke opgaven

1. Gemeenten opereren in een dynamische context waar veel maatschappelijke uitdagingen op hen afkomen.
2. Gedecentraliseerde taken binnen het sociaal domein zorgen voor een groot takenpakket dat veel middelen en mankracht vergt.
3. De grote transities waar onze samenleving voor staat, zoals de woonopgave, de Omgevingswet en de energietransitie, maakt de lokale democratie bovendien belangrijker dan ooit.
4. Gemeenten hebben behoefte aan maatwerk en ondersteuning in hoe zij hierin de juiste keuzes kunnen maken.
5. Daarbij wordt in de gesprekken vooral gewezen op de energietransitie die een grote impact heeft op de werk-, woon- en leefomgeving van inwoners en waar inwoners invloed willen hebben op de keuzes die daarbij gemaakt worden. Hoe kunnen gemeenten inwoners meenemen in deze energietransitie? En hoe zit het met de verdeling van de lasten en kosten?
6. Volksvertegenwoordigers hebben daarbij de belangrijke rol om de signalen uit de samenleving op te vangen en besluiten te nemen in het algemeen belang van de gemeente en regio als geheel.
7. Om te voorkomen dat raadsleden slechts kunnen tekenen bij het kruisje is een goede ondersteuning van de griffie en zijn regionale samenwerkingsverbanden (zoals werkgroepen) van belang.
8. Democratie in Actie heeft binnen het programma aansluiting gezocht bij de meest actuele opgaven die op gemeenten afkomen, zoals de energietransitie en in Groningen de maatschappelijke impact van de aardbevingen door gaswinning.
9. De netwerkverbanden en bouwstenen van Democratie in Actie – veelal gericht op het versterken van de rol van volksvertegenwoordigers – werden door gemeenten als waardevol ervaren om zich sterker toe te rusten om de verschillende uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.
10. Tevens werd het door gemeenten als nuttig ervaren dat zij bij DiA terecht kunnen voor vragen over de versterking en vernieuwing van de democratie in het licht van de opgaven die de komende jaren steeds urgenter zullen worden.
11. In het licht van de opgaven die de komende jaren nog zullen spelen onderstrepen gemeenten het belang dat de ontstane netwerken elkaar blijven vinden.

Relevante DiAmenten

DIAMANT 01

Inspiratiegids Uitdaagrecht

DIAMANT 03

Quick Scan

DIAMANT 04

ParticipatieWijzer

DIAMANT 05

Informatiekaarten

DIAMANT 06

Democratische energietransitie

DIAMANT 07

Inspiratiegids Digitale Participatie

DIAMANT 08

Animaties Digitale Participatie

DIAMANT 09

DiA Academie: webinars digitale participatie

DIAMANT 10

Participatie en Democratisch vakmanschap

DIAMANT 11

Handreiking Burgerinitiatieven en aanbestedingsrecht

DIAMANT 12

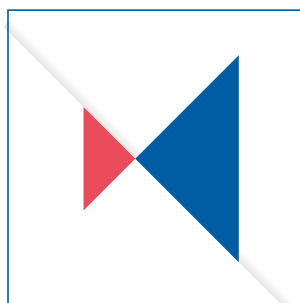
Essays Uitdaagrecht

DIAMANT 15

Maaltijdgesprekken

KERNWAARDE

**Macht &
Tegenmacht**

◆
“De resultaten van digitale participatie in de drie dorpskernen zijn een cadeautje vanuit de samenleving aan de lokale democratie!”

Burgemeester Ruud van Bennekom, Bunnik
◆

Regionale samenwerking

1. Steeds meer gemeenten gaan regionale samenwerkingen aan.
2. Aan de ene kant logisch en praktisch: gemeenten staan samen sterker tegenover grote maatschappelijke opgaven en kunnen delen van de dienstverlening naar de inwoners toe efficiënter en goedkoper uitvoeren.
3. Tegelijkertijd roept het ook vragen op over de zelfstandigheid van gemeenten en hoe deze samenwerkingsverbanden passen in het democratische samenspel van de gemeente.
4. Hoe meer op regionaal niveau wordt besloten, hoe verder dit afstaat van de inwoners over wie deze besluiten gaan.
5. De taak van de volksvertegenwoordiger wordt daardoor nog belangrijker, en raadsleden moeten in staat gesteld worden hierin goed te kunnen opereren: de rollenkaart voor raadsleden kan hierbij goed helpen.
6. Voor raadsleden betekent meer regionale samenwerking ook simpelweg meer werk, en er moet aandacht voor blijven om de werkdruk van raadsleden menselijk te houden.
7. Daarnaast moet aandacht uitgaan naar kleinere gemeenten met een klein ambtelijk apparaat, omdat volwaardig meedraaien in verschillende grote samenwerkingsverbanden simpelweg niet altijd mogelijk is, wat de kleinere gemeenten een onmachtige positie geeft.
8. Net als bij de samenwerking in één gemeente, is ook bij regionale samenwerking een goede dialoog voeren van groot belang.
9. Duidelijke afspraken over wat ieders rol is en wat men van elkaar kan verwachten zijn belangrijke thema's hierbij.
10. Zo kunnen regionale samenwerkingsverbanden gemeenten de kans bieden om het eigen taakveld te verbreden en op grote opgaven integraal samen te werken.
11. Een mooi voorbeeld hiervan is de initiatiefgroep RES Twente, een samenwerking tussen volksvertegenwoordigers uit alle overheden die betrokken zijn bij de RES Twente en aandacht hebben voor het democratische proces en het goed kunnen vervullen van de volksvertegenwoordigende rol.

“De gemeente wordt groter,
maar we komen nabijer.”

Burgemeester Peter de Jong, Westvoorne

Relevante DiAmenten

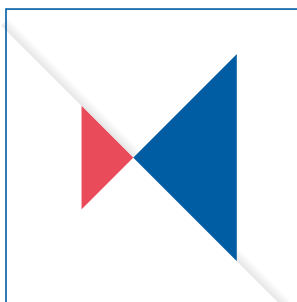
DIAMANT 05

Informatiekaarten

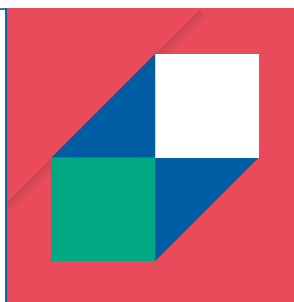
DIAMANT 06

Democratische energietransitie

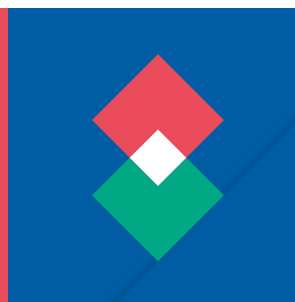
KERNWAARDE

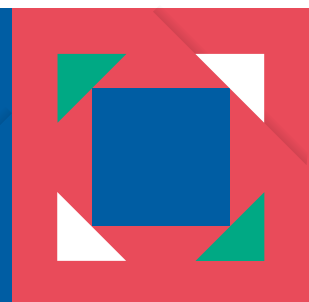
**Macht &
Tegenmacht**

Dialogo

Transparantie

Herkenbaarheid

Benut het netwerk

1. In alle thema's en onderwerpen waar DiA zich de afgelopen jaren mee bezig heeft gehouden staat een belangrijk feit als een paal boven water: samen bereik je meer.
2. Een ander feit is dat de komende jaren gemeenten enorme uitdagingen voor zich zien en ieder een manier zal moeten vinden om hier in de eigen gemeente goed mee om te gaan.
3. Juist daarom is het enorm belangrijk dat gemeenten in staat worden gesteld om snel te schakelen, en zo goede én slechte voorbeelden uit de praktijk met elkaar kunnen delen, om te bepalen wat wel en wat niet werkt.
4. De samenleving en de democratie zijn constant aan verandering onderhevig; zaak is om samen de juiste weg naar voren te vinden.
5. Aan de ene kant moeten raadsleden, collegeleden en ambtenaren in staat worden gesteld om laagdrempelig contact te zoeken met andere gemeenten.
6. Tegelijkertijd wordt het belang van een netwerk dat actief goede voorbeelden opzoekt en deelt met andere gemeenten van groot belang, een rol die DiA de afgelopen jaren op zich nam.
7. Gemeenten onderstrepen dat deze functie van DiA, niet alleen als pionier maar juist als actief deler van de belangrijke lessen, ook na het eindigen van het programma moet worden ingevuld.
8. De manier waarop het DiA-programma werd opgebouwd, als samenwerkingsverband tussen BZK, VNG en de beroeps- en belangenverenigingen, heeft eraan bijgedragen dat men elkaar kon bijstaan en versterken.

◆

“Wat de driehoek van burgemeester, griffier en gemeentesecretaris kan betekenen als smeerolie voor de democratie is mega-interessant!”

Omgevingsmanager Femke Boonen, Roermond

◆

Relevante DiAmenten

DIAMANT 01

Inspiratiegids Uitdaagrecht

DIAMANT 02

Versterken lokale driehoek

DIAMANT 03

Quick Scan

DIAMANT 04

ParticipatieWijzer

DIAMANT 05

Informatiekaarten

DIAMANT 06

Democratische energietransitie

DIAMANT 07

Inspiratiegids Digitale Participatie

DIAMANT 08

Animaties Digitale Participatie

DIAMANT 09

DiA Academie: webinars digitale participatie

DIAMANT 10

Participatie en Democratisch vakmanschap

DIAMANT 11

Handreiking Burgerinitiatieven en aanbestedingsrecht

DIAMANT 12

Essays Uitdaagrecht

DIAMANT 13

Ondersteuning krachtige gemeenteraad

DIAMANT 14

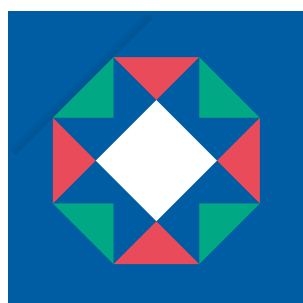
Rapport Verbetering informatievoorziening aan de raad

DIAMANT 15

Maaltijdgesprekken

KERNWAARDE

Samenspel

Al doende leren, en al lerende doen

1. Of je het nu hebt over een vitale democratische gemeenschap, goed toegeruste politieke ambtsdragers, digitale democratie of het betrekken van inwoners: Democratie in Actie heeft zich met veel verschillende onderwerpen bezighouden.
2. Wat al deze onderwerpen in het programma verbindt is dat alle samenwerkingspartners er samen en op een pragmatische wijze mee aan de slag zijn gegaan.
3. Een programma dat gemeenten, provincies en waterschappen de mogelijkheid biedt om samen te werken aan vernieuwing en versterking van de lokale democratie is van grote waarde gebleken.
4. De democratie en de samenleving blijven niet stilstaan. Het is daarom van groot belang om nieuwe dingen te blijven uitproberen. En dat zal onvermijdelijk gaan met vallen en opstaan.
5. Zolang dat gepaard gaat met goede reflectie en zelfevaluatie is dat ook niet erg. Op deze manier blijf je scherp en werk je aan een vernieuwende democratie.
6. Een voorbeeld hiervan zijn de twee pilots van het afgelopen jaar om de Quick Scan uit te breiden naar de provincies en waterschappen.
7. Een ander voorbeeld is de samenwerking tussen negen gemeenten, een provincie en een waterschap om op concrete wijze aan de slag te gaan met de open sourcesoftware OpenStad, om zo de invloed van de inwoners te vergroten.
8. Het is cruciaal gebleken om bij het uitproberen van iets nieuws vanaf het begin alle relevante groepen bij het proces te betrekken, op de eerste plaats de inwoners.
9. Veel verschillende invalshoeken leveren samen uiteindelijk het beste resultaat op.
10. En het belangrijkste: niet blijven steken in overleggen over de beste manier om iets te verbeteren, maar ga het gewoon uitproberen. Kijk wat wel en niet werkt. Kortom: ga het doen!

◆
“Democratie is nooit af!”

Raadsadviseur Paula Grit, Midden-Groningen

◆

Relevante DiAmenten

DIAMANT 01

Inspiratiegids Uitdaagrecht

DIAMANT 02

Versterken lokale driehoek

DIAMANT 03

Quick Scan

DIAMANT 04

ParticipatieWijzer

DIAMANT 05

Informatiekaarten

DIAMANT 06

Democratische energietransitie

DIAMANT 07

Inspiratiegids Digitale Participatie

DIAMANT 08

Animaties Digitale Participatie

DIAMANT 09

DiA Academie: webinars digitale participatie

DIAMANT 10

Participatie en Democratisch vakmanschap

DIAMANT 11

Handreiking Burgerinitiatieven en aanbestedingsrecht

DIAMANT 12

Essays Uitdaagrecht

DIAMANT 13

Ondersteuning krachtige gemeenteraad

DIAMANT 14

Rapport Verbetering informatievoorziening aan de raad

DIAMANT 15

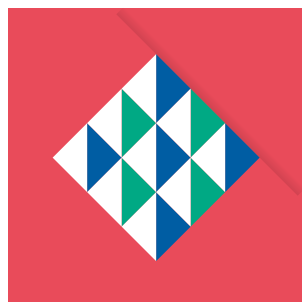
Maaltijdgesprekken

KERNWAARDE

Samenspel

Inclusiviteit

Dit is een uitgave van het
samenwerkingsprogramma
Democratie in Actie.
www.lokale-democratie.nl
diaservicepunt@vng.nl

Den Haag, december 2021